מוכיחה הגמרא שירמיהו נתכוין רק לעצה טובה: דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי – שאם לא נאמר כך, שכוונת ירמיהו היתה רק לעצה טובה, הרי מה שאמר ירמיהו לאותם אלו שכבר גלו לבבל, 'בְּנוּ בָתִּים וְשָׁבוּ וְנִטְעוּ גַּנּוֹת וְאִכְלוּ אֶת פִּרְיָן' (ירמיה כט ה), קשה, מַאי קָאָמַר – לאיזה צורך הזהירם כן. אֶלָּא בהכרח שֶׁעֲצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לָן, שיבנו בתים וכדומה מאחר ותארך הגלות עד לסוף שבעים שנה. ויש לנו ללמוד דְּהָכָא נַמִּי לא הזהירם ירמיהו על כתיבת השטרות אלא עֲצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לָן. תֵּדַע – יש להוכיח שהיה ירמיהו יגע לייעץ להם עצה טובה, שאף יעץ להם את מקום גניזת שטרותיהם, דִּכְתִיב (ירמיה לב יד) 'לָקוֹחַ אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנָה הַזֶּה וְאֵת הֶחָתוּם וְאֵת סֵפֶר הַגָּלוּי הַזֶּה וּנְתַתָּם בִּכְלִי חֶרֶשׂ לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים'. וודאי שנתינת הספרים [השטרות] בכלי חרש, אינה אזהרת הלכה, אלא עצה טובה שבכך יתקיימו שטרותיהם זמן רב.

ביאור אחר לטעם דין חזקת שלש שנים לשיטת רבנן: אֶלָּא אָמַר רָבָא, שַׁתָּא קַמַּיְיתָא מְחִיל אִינִישׁ – שנה ראשונה מוחל אדם כאשר רואה את חבירו אוכל את פירות שדהו, תַּרְתֵּי – שנה שניה, גם כן מָחִיל, אולם על תְּלָת – שלש שנים, לָא מָחִיל, והיה לו למחות. וכיון שלא מחה, ודאי מכר לו את השדה. ומחמת סברא זו שאדם מוחל על אכילת שדהו עד שלש שנים, קבעו חכמים שחזקה מתקיימת רק בשלש שנים ולא בפחות מכך.

מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרבא, אֶלָּא מַעַתָּה – כיון שאדם מוחל על אכילת שנה ושנתיים, אם כן אף מי שהחזיק שדה בגזל במשך שנתיים, כִּי הַדְּרָא אַרְעָא, תֵּיחֲדַר לְבַר מִפֵּירֵי – כאשר חוזרת הקרקע לבעליה, תחזור רק הקרקע ולא הפירות, שכבר מחל לו על פירות שאכל, אַלְמָה – מדוע אָמַר רַב נַחְמָן, הַדְּרָא אַרְעָא וְהַדְרֵי פֵּירֵי – חוזרת הקרקע וחוזרים הפירות, שצריך המחזיק לשלם כל מה שאכל בשנים הללו. הרי מוכח שאין אדם מוחל למחזיק בקרקעו אף על שתי שנים.

רבא חוזר בו ומבאר טעם אחר: אֶלָּא אָמַר רָבָא, שַׁתָּא קַמַּיְיתָא – שנה ראשונה לֹא קָפִיד אִינִישׁ – אין אדם מקפיד על היורד לחצירו בלא רשותו, ומכל מקום אינו מוחל על הפירות שאכל. תַּרְתֵּי – אף שנה שניה לֹא קָפִיד, אולם תְּלָת קָפִיד – על שלש שנים מקפיד. וכיון ששתק הבעלים במשך שלש שנים ולא הקפיד, מוכח שמכרו לו.

מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרבא, אֶלָּא מַעַתָּה – כיון שהחזקה נוצרת מחמת שלא מקפיד הבעלים בזמן שהיה ראוי לו להקפיד, אם כן בְּגוֹן הָנֵי דְּבֵי בַּר אֶלְישִׁיב – אותן אלו ממשפחת 'בר אלישיב' דְּקָפְדִי אֲפִילּוּ אַמַּאן דְּחָלִיף אַמֵּיצְרָא דִּידְהוּ – שמקפידים הם אף על מי שנבנס לחצרם ורק חולף שם בדרכו, הָכִי נַמִּי האם נאמר שכאשר החזיק אדם בחצרם דְּלַאלְתַּר הָוֵי חֲזָקָה – שיועיל לו חזקה מיד. וְכִי תֵּימָא הָכִי נַמִּי, שאכן נעשה לו בכך מיד חזקה, אִם כֵּן נָתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשִׁעוּרִין – נמצא שתקנת חכמים אינה קבועה, אלא משתנה לפי טבע המוכר. ואין זו דרך חכמים שמידה קבועה בידם בכל ההלכות והשיעורים.

מסקנת רבא בביאור דין חזקת שלש שנים: אֶלָּא אָמַר רָבָא, שַׁתָּא קַמַּיְיתָא מִיזְדַּהַר אִינִישׁ בִּשְׁטָרֵיהּ – שנה ראשונה נזהר אדם לשמור את השטר המעיד על שקנה קרקע, וכאשר מבקש המוכר ראיה על המכירה, מראה הוא לו את השטר. וכן תַּרְתֵּי וּתְלָת שנים עדיין מִיזְדַּהַר לשמור שטרו, אולם טְפֵי לֹא מִיזְדַּהַר – אחר השנה השלישית אין דרך בני אדם להיזהר. וכיון שכן, לאחר שלש שנים שהחזיק בקרקע אינו צריך להראות שטרו, ונשארת הקרקע ברשותו.

שואלת הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרבא, אֶלָּא מַעַתָּה שחזקת שלש שנים תלויה בשמירת השטר, אם כן כאשר הבעלים עשה מֻחְאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו של המחזיק, לֹא תֶּהֱוֵי מֻחְאָה, מאחר דְּאָמַר לֵיהּ המחזיק, אִי מָחֵית בְּאַפַּאי הָוֶה מִיזְדַּהֲרָנָא בְּשָׁטָרַאי – אילו הייתי מוחה בפני הייתי נזהר בשמירת שטרי יותר משלש שנים. עתה, שלא מחית בפני, לא נזהרתי בו, ואין לך להוציא אותי מן הקרקע מחמת כן. משיבה הגמרא: דְּאָמַר לֵיהּ המערער למחזיק, חַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ, וְחַבְרָא דְּחַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ – חבירך יש לו חבר אחר, ואף לחבירו של חבירך יש חבר אחר, וסופה של שמועה שתגיע לאזניך, והיה לך להיזהר בשמירת השטר. וכיון שאין בידך שטר, הרי שהקרקע עדיין שלי היא.

שנינו במשנה שחזקת הבתים היא על ידי שלש שנים, מוסיפה הגמרא תנאי בדין זה: אָמַר רַב הוּנָא, שָׁלֹשׁ שָׁנִים שֶׁאָמְרוּ הוּא דווקא שֶׁאֲכָלָן רְצוּפוֹת זו אחר זו, אולם אם הפסיק שנה שניה ולא זרעה ואחר כך השלים שלישית ורביעית, אין זו חזקה. לפי שיאמר לו בעל השדה, גילית דעתך בהפסקה זו שהשדה לא שלך, ולכן לא מחיתי. מקשה הגמרא: מַאי קָא מַשְׁמַע לָן, הלא תְּנִינָא דין זה במשנתינו, חֲזָקָתָן שָׁלֹשׁ שָׁנִים 'מִיּוֹם לְיוֹם', כלומר שלא תהיה הפסקה ביניהם. מיישבת הגמרא: מַהוּ דִּתֵּימָא שכוונת המשנה 'מִיּוֹם לְיוֹם' לְאַפּוֹקֵי מִקּוּפְעוֹת – למעט שנים שאינן שלימות, וְלִעוֹלָם – אך אם יהיו שלשת השנים שלימות, מועילה חזקה וַאֲפִילּוּ יהיו מְפוּזָּרוֹת בזמנים שונים, קָא מַשְׁמַע לָן רב הונא, שאין עולה חזקה כאשר השנים אינן רצופות.

אָמַר רַב חָמָא, וּמוֹדֵי רַב הוּנָא שמועילה אבילת שנים בפיזור, בְּאַתְרֵי דְּמוֹכְרֵי בַּאנֵי – במקום שבו נוהגים בני אדם להוביר [–להניח השדה בורה ללא חרישה] את שדותיהם שזורעים שנה ומובירים שנה, שאין שנה זו נחשבת להפסקה, מכיון שנהג כמנהג המקום.

שואלת הגמרא: פְּשִׁיטָא, שהרי נהג כדרך בני המקום. ומיישבת: לֹא צְרִיכָא, דְּאִיכָּא דְּמוֹכֵר וְאִיכָּא דְּלָא מוֹכֵר – יש כאלו המובירים שדותיהם ויש שאינם מובירים, וְאַי נַבְרָא מוֹכְרָה – אותו המחזיק הובירה בין שדות בורות כמותה. מַהוּ דִּתֵּימָא שתיחשב הפסקה זו לבטל החזקה, שהרי אָמַר לֵיהּ המערער למחזיק, אִם אִיתָא דְּדִידָךְ הֲוַאי אִיבָּעֵי לָךְ לְמִיזְרְעָהּ – אם היתה השדה שלך היה לך לזרוע אותה בכדי למהר חזקתך, קָא מַשְׁמַע לָן שאכן מועילה חזקה, דְּאָמַר לֵיהּ המחזיק למערער, מאחר ושאר שדות בקעה זו עומדות מוברות, חָדָא אַרְעָא בְּכוּלֵּיהּ נַאנָא לֹא מָצִינָא לְמִינְטַר – קרקע אחת בכל הבקעה אין ביכולתי להושיב שומר בשבילה לבדה, ולכך לא זרעתיה. וְאַי נַמִּי – כמו כן יוכל המחזיק להשיב למערער, בָּהְבֵי נִיחָא לִי דְּעָבְרָא טְפֵי – נוח לי להוביר השדה בכדי להשביח את היבול של השנה הבאה.

מביאה הגמרא להקשות ולהוכיח ממשנתינו שאין צריך שנים רצופות: תָּנַן במשנתינו, חֲזָקַת הַבָּתִּים, שאף בבית כאשר החזיק אדם שלש שנים נעשה בכך חזקה. וְהָא בָּתִּים דִּבְיוֹמָא יָדְעֵי בְּלֵילְיָא לֹא יָדְעֵי – והלא המעידים על אדם שהחזיק בבית, יודעים בכך שדר בו בימים, אך אינם יודעים שדר שם בלילות, וכיון שכן, נחשב כמחזיק בזמנים מפוזרים, ולרב הונא יוכל המערער לטעון שמאחר ולא ראיתיו דר בלילות לפיכך לא מחיתי, ומדוע היא חזקה.

מתרצת הגמרא: אָמַר אַבַּיֵי, מַאן מַסְהֵיד אֲנָתִים – מי הם אלו הרגילים להעיד על אדם המחזיק בבית, שַׁיְּבֵי – השכנים, שַׁיְּבֵי מֵידַע יָדְעֵי בְּיוֹמָא וּבְלֵילְיָא – שכנים רואים אותו ביום ובלילה, ויכולים הם להעיד על כך, ותיחשב חזקתו שלש שנים רצופות.

תירוץ נוסף: רָבָא אָמַר, כְּגוֹן דְּאָתוּ בֵּי תְּרֵי וְאָמְרֵי – שבאו שנים והעידו אֲנַן אַגְרִינָן מִינֵיהּ וְדָרִינַן בֵּיהּ תְּלָת שְׁנִין בְּיוֹמָא וּבְלֵילְיָא – אנו שכרנו מן המחזיק את הבית ודרנו בו שלש שנים ביום ובלילה. ונמצא שיש לפנינו עדות על חזקה רצופה, יום ולילה.

הגמרא מקשה על תירוצו של רבא: אָמַר לֵיהּ רַב יֵימַר לְרַב אַשִׁי, כיצד נקבל עדותן של אלו, והלא הָנֵי – שוכרים אלו, נוֹגְעִין בְּעֵדוּתָן הֵן – יש להם תועלת בעדותן זו. משום דְּאִי לֹא אָמְרֵי הָכִי להעיד שהבית של המחזיק שהשכיר להם, נמצא בכך שאין לו חזקה, ושייך הבית לבעלים הקודמים, וכיון שכן אָמְרִינַן לְהוּ בית הדין לאלו השוכרים, זִילוּ הָכוּ לֵיהּ אֲגַר בֵּיתָא לְהַאי – לכו ושלמו את דמי השכירות בשנית למערער, שהוא בעל הבית. ואם כך עדות פסולה היא. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב אשי לרב יימר, אכן

באופן שבו כבר שילמו השוכרים למחזיק ועתה באים הם להעיד על חזקתו, **דַּיְינֵי דִּשְׁפֵילֵי חָכֵי דְּאִינֵי** – דיינים שאינם בקיאים בדין מקבלים כזו עדות, שהרי נוגעים הם בעדותן. אך על אופן אחר אמר רבא את תירוצו, שכן **מִי לֹא עָסְקִינַן** – וכי לא מדובר **בִּכְגוֹן דְּנָקְטֵי אֲגַר בֵּיתָא** – אוחזין השוכרים עתה במעות השכירות, **וְאָמְרֵי לְמַאן לֵיתְבֵיהּ** – ובאים לברר למי ליתן השכר. ובאופן זה אינם נוגעים בדבר, שהרי בכל מקרה זקוקים הם לשלם דמי שכירות, ורק השאלה למי ישלמו. לפיכך מקבלים את עדותן על שלש שנים רצופות לילה ויום.

הגמרא דנה האם ואימתי צריכים העדים לומר במפורש שראוהו מחזיק שלש שנים ימים ולילות: **אָמַר מַר זוּטְרָא**, מעיקר הדין אין המחזיק חייב להביא עדים על כל יום ולילה, אלא יעידו בסתם שראוהו דר בבית שלש שנים, ומן הסתם שאף בלילות דר בו. **וְאִי טָעֵין וְאָמַר** – אולם אם טען המערער **לֵיתוּ תְּרֵי סַהֲדֵי לְאַסְהוּדֵי לֵיהּ דְּדָר בֵּיהּ תְּלָת שְׁנֵי בְּיוֹמָא וּבְלֵילְיָא** – לכו והביאו עדים שראו בבירור שדר בבית גם בלילות, **מַעֲנֵתֵיהּ** – טענתו נחשבת לטענה טובה, משום שהוא טוען שידוע לו בודאות שהמחזיק לא דר בביתו בלילות ולכן לא מחה בו, ובאופן זה צריך המחזיק להביא עדים שאכן ראוהו דר שם בלילות, ולהכחיש טענת המערער.

וְאַף שסובר מר זוטרא שרק אם דורש המערער עדות על חזקת יום ולילה צריכים להעיד לו, אולם אם לא תבע זאת אין בית הדין טוענים כן עבורו, מוֹדֵי מַר זוּטְרָא בְּאופן שהיה המערער מאותם רוֹכְלִין הַמַּחֲזִירִין [–סובבים] בָּעֲיָירוֹת למכור קישוטי נשים וכדומה, שאינו חוזר לעירו אלא לאחר זמן רב, דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא טָעַן המערער שיביא המחזיק עדות על יום ולילה, סַעֲנִינַן לֵיהּ אֲנַן – אנחנו, בית הדין, טוענים כן עבורו. והטעם, מכיון שלא נמצא בביתו זמן ארוך, יתכן שהחזיק בבית אדם אחר, וכאשר חוזר הרוכל לעירו, יוצא אותו אדם משם, ומאחר שאין הרוכל יודע שמחזיקים בביתו לכך אינו מוחה. הלכך, בית דין מצריכים את המחזיק להביא עדים על כך שהיה שם שלש שנים יום ולילה ולא יצא אפילו לילה אחד.

לעיל הובא דעת רב הונא שצריך חזקת שלש שנים רצופות יום ולילה, מביאה הגמרא אופן שבו אין צריך חזקה רצופה: וּמוֹדֶה רַב הוּנָא, בְּחָנָתָא דְּמָחֲווֹ דִּילְמָא עֲבִידָא לְלֵילְיָא לֹא עֲבִידָא – בחנויות למזון בגון לחם ויין, שעשויות הן לשימוש רק ביום ולא בלילה, שאף שטוען המערער שלא החזיק בלילה, אין מקבלים טענתו, מאחר וחנויות אלו אינם עשויים לדירת לילה אין זה נחשב להפסקה בחזקה.

הגמרא מביאה מעשה בענין זה של חזקה רצופה: רְמִי בַּר חָמָא וְרַב עוּקְבָא בַּר חָמָא, זְבוֹן הַהִיא אַמְתָא בַּהֲדֵי הֲדָדֵי – קנו יחדיו שפחה. מַר – אחד מהם, אִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ שנה רִאשׁוֹנָה, ושנה שְׁלִישִׁית וְחֲמִישִׁית, וּמַר – אחד מהם אִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ שנה שְׁנִיָּה, רְבִיעִית וְשִׁשִּׁית. נָפַק עֲרַעֲר עִילָּוֵהּ – יצא על השפחה ערעור על ידי בעליה הקודמים שאמר שלי היא. אָתוּ – באו רמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא עם המערער לְקַמֵּיהּ – לפני דְּרָבָא. אָמַר לְהוּ רבא, מַאי טַעְמָא עֲבִידְתּוּ הָכִי – מה הטעם שנהגתם כן להחזיק בה שנה לזה ושנה לזה, כִּי הֵיכִי דְּלֹא תַּחְזְקוּ אַהֲדֵדֵי – בכדי שלא תהיה לאחד מכם חזקה על חבירו. אם כן כִּי הֵיכִי דְּלִידְכוּ לֹא הָווֹ חֲזָקָה – כשם שכלפי עצמכם אין חזקה לאחד על חבירו, לְעָלְמָא נַמִּי לֹא הֲווֹ חֲזָקָה – כך לגבי שאר העולם לא עולה לכם חזקה.

מסיימת הגמרא: וְלֹא אֲמָרַן שאין חזקה עולה באופן זה, אֶלָּא דְּלָא כָּתוּב עֲיטָרָא – שלא כתבו ביניהם שטר חלוקה הנעשה על ידי עדים, ובו כתוב שתעבוד שנה לזה ושנה לזה, אֲבָל אם כָּתוּב עֲיטָרָא, קָלָא אִית לֵיהּ – יש לשטר זה קול ופרסום ומגיע הדבר לאזני המערער, ועולה בכך חזקה לאחר שלש שנים מביניהם יחד. וזאת משום שהיה לו למערער למחות בתוך שלש שנים אלו, שהרי יש שטר ועדים המוכיחים שמה שמחזיקים הם בדילוג הוא מחמת החלוקה שעשו ביניהם, ואינו יכול לומר לא מחיתי מאחר שסברתי שמחזיקים כן מחמת שיראים הם להחזיק ברציפות.

הגמרא דנה בחזקה שלא נעשית בשלימות: אָמַר רָבָא, אֲכָלָהּ כּוּלָּהּ – החזיק אדם שלש שנים בכך שאכל בכל השדה חוץ מִשטח מסוים במידה הנקראת בֵּית רוֹבַע, שבה לא זרע ולא עבד, קָנָה את השדה כּוּלָּהּ, חוץ מִבֵּית רוֹבַע זו שלא החזיק בה. אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, וְלֹא אָמְרָן שלא קנה את אותו בית רובע, אֶלָּא דְּבַר זְרִיעָה הִיא – כאשר אותו בית רובע ראוי לזריעה, וכיון שכן, אומר לו המערער לפיכך לא מחיתי, שאם אכן סברת שהשדה שלך היא מדוע לא זרעת, אֲבָל אם אותו בית רובע לַאו בַּר זְרִיעָה הִיא, קָנֵי לָהּ אַגַּב אַרְעָא – קונה את אותו בית רובע, אגב כל השדה שבה החזיק על ידי אכילה כדין.

מַתְקִיף לָהּ – הקשה רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי על דברי רב הונא בריה דרב יהושע, אֶלָּא מֵעַתָּה – אם אכן מקום בשדה שאינה בת זריעה אין דרך להחזיק בה רק אגב אכילת שאר השדה, אם כן צוּנְמָא – אדמת סלע שכולה אינה בת זריעה, בַּמֶּה יִקָּנֶה – היאך יחזיק בה, באיזו אכילה של שלש שנים, אֶלָּא בהכרח מחזיקים בה בְּאוֹקוֹמֵי בָּהּ חֵיוָתָא וּמִשְׁטְחָא בָּהּ פֵּירֵי – על ידי כך שמעמיד שם בהמותיו ושוטח שם פירותיו לייבוש. אם כן, הָכָא נַמִּי באותו בית רובע, אם אכן אינו בר זריעה, אֵיבָעֵי לֵיהּ לְאוֹקוֹמֵי בָּהּ חֵיוָתָא – היה לו למחזיק להעמיד שם בהמותיו, אִי נַמִּי מִשְׁטְחָא בָּהּ פֵּירֵי – וכן לשטוח שם פירותיו, וכיון שלא עשה כן, אין מועילה לו החזקה בחלק זה של הבית רובע אף לא אגב חלקה של השדה שבה החזיק על ידי אכילה.

הגמרא דנה עוד בענין חזקה שנעשתה שלא בשלימות: הַהוּא דְּאָמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ – מעשה באדם שאמר לחבירו, מַאי בָּעֵית בְּהַאי בֵּיתָא – מה עושה אתה בביתי זה, ששלי הוא. אָמַר לֵיהּ המחזיק בבית, מִינָּךְ זְכִינְתֵּיהּ וַאֲכָלִית שְׁנֵי חֲזָקָה – ממך קניתיו והשתמשתי בו שלש שנות חזקה ואיבדתי שטרי, ואתה לא מחית בי בכדי שאזהר בשטר, ולפיכך עלתה לי חזקה. אָמַר לֵיהּ המערער, אֲנָא בְּשָׁכְווּנִי נָוְואֵי חֲוָואֵי – אני הייתי דר בחדרים הפנימיים של הבית, והייתי עובר דרכך ומשתמש עמך בחדרים החיצוניים, ואתה שדרת בחדרים החיצוניים דרת בהם ברשותי ולכן לא מחיתי בכך, שהרי לא החזקת בבית לבדך ואין זו חזקה. (אתא) [אָתוּ] לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אָמַר לֵיהּ רב נחמן למחזיק, זִיל בְּרוֹר אֲכִילָתָךְ – לך ותברר חזקתך, כלומר, הבא עדים שאכן דרת בבית לבדך שלש שנים כדין חזקה גמורה. אָמַר לֵיהּ רָבָא לרב נחמן, הָכִי דִּינָא – וכי כך הוא הדין, הלא כלל הוא בידינו הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, ומאחר שהלוקח כבר מוחזק בבית זה, אם כן המוכר שבא להוציא מהלוקח עליו להביא ראיה שאכן השתמש יחד עם המחזיק בבית. מקשה הגמרא: וְרָמֵי דְּרָבָא אַדְּרָבָא – קשה על דברי רבא מדבריו במקום אחר, וְרָמֵי דְּרַב נַחְמָן אַדְּרַב נַחְמָן – קשה על דברי רב נחמן מדבריו במקום אחר. דְּהַהוּא – מעשה שהיה באדם

---

## אגרות קודש

ב"ה, י"א אד"ר, תשכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

לפלא שהגיעה לכאן שמועה, אשר גדלה העזובה אצלו בכו"כ ענינים ועד שפועל על הבריאות ולא עוד אלא שהפעולה ניכרת במבט ראשון גם להזולת, וסיבת הפליאה הנ"ל מובנת ע"פ הידוע דרישת רבותינו נשיאנו בנוגע לסדר הנהגה לשמירת הבריאות וכו' ובפרט שרואים במוחש כפתגם הרב המגיד, א לעכעל בגוף גשמי איז א גרויסע לאך בנשמה, ולרוב פשיטות הענין אין צורך לאריכות, ואחכה למענה טוב ממנו בכל הנ"ל בדואר החוזר.

והרי נמצאים אנו בחדש שנקודתו פורים עניני הגוף כמבואר בכ"מ מיוסד על דברי הט"ז או"ח סי' עת"ר ס"ק ג' וק"ל.

בברכה לבשו"ט בהנ"ל וכן בנוגע למילוי השליחות.